

Af Camilla Gade,
Vidensteamets sekretariat

Fokus på funktionsevne

På Rønnegården i Gørløse efterspurgte personalet mere systematik i det pædagogiske arbejde. Ved at sætte fokus på funktionsevne har Rønnegården nu et effektivt værktøj til at dokumentere og videreudvikle praksis.

Fra venstre Pia Ågesen,
Anne Thomsen, Jette Schjerning,
Marianne Engberg, Jane Henriksen.

Gravemaskiner, håndværkere og enorme bunker af byggematerialer. Det lyder måske mere som en byggeplads end et socialpædagogisk tilbud. Ikke desto mindre, gemmer der sig bag byggerodet et hvidt murstenshus med kontorer omgivet af 4 parcelhuse, en enkelt stald, et enormt brændeskur og flere værkstedsbygninger.

På Rønnegården bliver der ryddet op, renoveret i det gamle og bygget nyt. Både de fysiske rammer og det pædagogiske arbejde får et løft. Bygningerne i det gamle landbrugskollektiv bliver moderniseret, så de lever op til nutidens krav og behov. Og på medarbejderfronten har der været et ønske om mere systematik i det pædagogiske arbejde. Så nu er et helt nyt system godt på vej til at blive implementeret.

ICF – et vigtigt værktøj

International Klassifikation af Funktionsevne. Det er vejen frem. Sådan er budskabet fra personalet på Rønnegården, der har arbejdet med projektet siden januar 2008.

ICF er en helt ny måde at beskrive og forstå på. Klassifikationen er tænkt som et fagligt fælles sprog, der kan anvendes til dokumentation, planlægning og udvikling af såvel enkeltforløb som hele tilbud.

En lille projektgruppe bestående af forstanderen og tre pædagoger har i løbet af det sidste år brugt ICF til at lave funktionsevnebeskrivelser for to udvalgte beboere.

Som hjælp til at komme ind i klassifikationen, har gruppen fået undervisning og supervision af konsulent Jette Schjerning. Hun er konsulent på ICF projektet og skal i projektperioden hjælpe mange forskellige arbejdspladser over hele landet med at afprøve ICF.

I en 25 siders handleplan er det svært at finde rundt i informationerne, men i ICF er det anderledes.

Klassifikationen er meget omfattende og ikke uden udfordringer, men pædagogerne er begejstrede.

Pædagog Jane Henriksen mener, at den største fordel består i, at man i ICF beskrivelserne kan dykke ned og se, hvad beboerens konkrete funktionsniveau er på mange forskellige områder. Også på områder, der tidligere slet ikke blev beskrevet.

I en 25 siders handleplan er det svært at finde rundt i informationerne, men i ICF er det anderledes. ”Nu kan vi få et meget mere detaljeret indblik i beboerens evner og potentialer. Vi ved for eksempel godt, at han kan gå, men det er jo også interessant, hvordan og hvor meget kan han gå,” fortæller hun.

En diagnose er ikke nok

En ung kvinde vælter på sin cykel og pådrager sig et massivt kraniebrud. Hun overlever. Men lægerne stiller diagnosen: omfattende hjerneskade.

Hun ændrer adfærd, er meget angst og voldelig. Hun får derfor også en psykiatrisk diagnose.

Men en diagnose er ikke nok. Den siger ikke noget om behovet for ydelser, tilrettelæggelse og effekt af indsats, eller i hvilket omfang borgeren i fremtiden kan blive socialt integreret. Dette problem hjælper en ICF funktionsbeskrivelse med at løse.

ICF er et redskab til at beskrive og forstå den enkelte brugers funktionsevne og funktionsevnenedsættelse. Der vurderes på forskellige dimensioner: Kroppens funktioner og anatomi, aktivitet og deltagelse. Herunder beskrives også, hvordan faktorer i omgivelserne spiller ind.

Struktur på udviklingen

ICF hjælper personalet med at strukturere de små udviklingsprojekter, der er i gang med hver beboer. Som f.eks. at gå en tur ind på værkstedet med beboeren hver dag på et bestemt tidspunkt for at lave en bestemt aktivitet.

I sådan et projekt hjælper ICF med "at give os nogle kasser, vi kan putte vores observationer i," forklarer forstander Anne Thomsen. Ved at arbejde systematisk bliver de bittesmå fremskridt mere tydelige. Og ICF beskrivelsen giver personalet viden om, hvad de kan forvente, at beboeren selv kan lære, og hvad de fortsat må hjælpe beboeren med.

Pædagog Jane Henriksen "Vi får øje på selv den mindste fremgang, når vi får beskrevet beboerens funktionsevne." Beboerens ressourcer er til stede, men ved at kende

begrænsningerne ved pædagogerne, hvor de skal sætte grænsen – hvor længe de kan blive ved med et projekt.

Resultatet af det lille projekt med at gå en tur på værkstedet kan være helt anderledes end forventet. Måske afsløres en ellers skjult ressource.

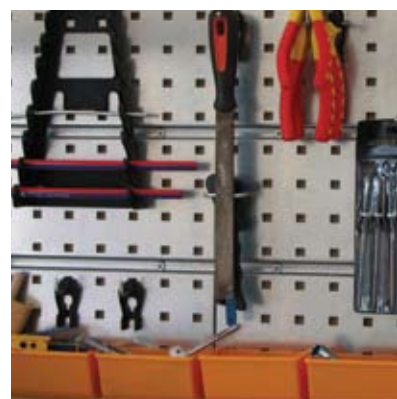
Ved at arbejde systematisk bliver de bittesmå fremskridt mere tydelige. Og ICF beskrivelsen giver personalet viden om, hvad de kan forvente, at beboeren selv kan lære, og hvad de fortsat må hjælpe beboeren med.

Det kan være, personalet opdager, at beboeren godt kan forstå en dagsstruktur. Han vil måske gerne ud at gå tur, men det skal være på et bestemt tidspunkt af dagen. Det finder man kun ud af, ved at prøve sig frem og notere sine observationer ned.

40årige uden livshistorie

Ønsket om bedre systematik i dokumentationsarbejdet er blandt andet udsprunget af et behov for at få fortalt beboernes historie. Forstander Anne Thomsen fortæller, at de har beboere næsten uden livshistorie. "Vi kan have en mand, der er over 40 år gammel, men hans livshistorie er fortalt på kun halvanden side. Det kan vi ikke tillade os."

Anne Thomsen mener, man skylder beboerne at tydeliggøre deres livshistorie, da det er en del af deres identitet.

ICF er et redskab til at beskrive og forstå den enkelte brugers funktionsevne og funktionsevnenedsættelse.

Rønnegården er ...

... et dag- og døgntilbud for voksne udviklingshæmmede med psykiatriske diagnoser. Rønnegården hører under Region Hovedstaden og har været et pædagogisk tilbud siden 1989. Her bor 17 mænd og en enkelt kvinde fordelt på 3 huse og to "bo og -træningstibud", der fungerer som enkeltmandsprojekter. Aldersfordelingen blandt beboerne er fra 40-70 år. Mange af beboerne har boet sammen på Rønnegården i en lang årrække. Og før det boede de på to andre afdelinger, der blev lagt sammen til Rønnegården.

ICF er ...

... en forkortelse for International Klassifikation af Funktionsevne. ICF deler systematik med ICD-10, WHO's klassifikation af diagnoser. ICF er ligeledes udarbejdet og godkendt af WHO og indgår i WHO's samlede klassifikationssystem. Konsekvenserne af en diagnose givet efter ICD-10 kan nuanceres ved hjælp af ICF. Derudover inddrager ICF klassifikationen aktiviteter, deltagelse og omgivelsesfaktorer.

Projektet, som Rønnegården er en del af, hører under Region Hovedstaden. Det har til formål at afklare, om ICF kan anvendes i udarbejdelsen af individuelle planer, og dermed indgå som en standard i den sociale kvalitetsmodel, som er iværksat af Danske Regioner.

Nogle af beboerne på Rønnegården er særligt følsomme over for det at mangle en historie. De har en meget kort tidshorisont og har svært ved at fortælle om noget, der er sket i fortiden. Derfor ligger der et særligt stort ansvar hos medarbejderne for at få dokumenteret beboernes liv.

Bedre dokumentation, tak!

Ønsket om at skabe en bedre systematik i hele dag- og døgntilbuddet motiverede forstanderen og personalet på Rønnegården til at søge med lys og lygte efter en gennemarbejdet og struktureret dokumentationsmodel. Deres ønsker blev opfyldt, da de kom med i Region Hovedstadens ICF projekt.

Ønsket om en dokumentationsmodel var også et udtryk for personalegruppens ønske om at få tydeliggjort den viden om beboerne, der allerede fandtes.

Som forstander Anne Thomsen formulerer det: "Vi ved så meget uden at vide det selv. Så det handler om at få hentet den viden frem via nogle andre ord."

Dokumentationen og den strukturerede tilgang, der ligger i en ICF funktionsbeskrivelse, gør netop denne tavse viden mere synlig. Den giver medarbejderne et bedre grundlag at arbejde videre på.

Al begyndelse er svær

Det har været en stor udfordring for projektgruppen at arbejde med de første to ICF beskrivelser. Det tager tid at sætte sig ind i systemet, og det tager tid at lave beskrivelserne.

Klassifikationen er ikke så let tilgængelig i starten, mener pædagog Jane Henriksen. "Der skal virkelig motivation og fordybelse til."

Men så kommer den dybere forståelse også. Jane Henriksen fortæller, at hun og

de andre, der har arbejdet med projektet, har opdaget, "at det faktisk er en fantastisk metode til netop Rønnegården."

Via den løbende evaluering kan arbejdsmetoderne evalueres og rettes til. Og det er et vigtigt mål i sig selv.

Forstander for Rønnegården, Anne Thomsen, ser det som en investering, der kommer flere gange tilbage. Og denne holdning deles af Marianne Engberg, der er projektleder for ICF projektet ved Region Hovedstaden. Hun mener, at en ICF beskrivelse giver et rigtig godt grundlag for at diskutere metoder. Via den løbende evaluering kan arbejdsmetoderne evalueres og rettes til. Og det er et vigtigt mål i sig selv.

Masser af aha-oplevelser

ICF klassifikationen er meget omfattende og griber på mange måder ind i personalets daglige praksis. Men pædagogerne Jane Henriksen og Pia Ågesen føler sig ikke "låst fast på nogen måde." Tværtimod! De opfatter ICF som en hjælp og ikke en begrænsning. At arbejde med ICF har nemlig givet dem mange aha-oplevelser.

De kan blandt andet opstå ved at fortælle sin kollega om en beboer. Det er projektgruppens erfaring, at det især sker, når den dialog finder sted mellem to pædagoger fra forskellige afdelinger. Så kender de ikke hinandens beboere, og de kan stille de helt rigtige spørgsmål, som man ikke får stillet, når man kender situationen for godt.

Forstander Anna Thomsen havde også en aha-oplevelse, da hun sammen med projektgruppen gennemgik alle de ”gamle” handleplaner og opdagede, at de havde været så fokuserede på ressourcer, at begrænsningerne slet ikke var blevet beskrevet ordentligt.

”Man kan blive så begejstret for alt det, de kan. Men som Jette Schjerning (ICF konsulent, red.) spurgte med et glimt i øjet: Jamen, hvis han kan så meget, hvorfor bor han så her?”

ICF ser netop ikke kun på ressourcer, men også på begrænsninger – for de er vigtige at få med, når man skal arbejde med en beboer.

Et logisk og stringent system

Ifølge pædagog Pia Ågesen er den største forskel på ICF beskrivelserne og de ”gamle” handleplaner, at det ikke kræver nogen forudgående viden om beboeren at læse ICF beskrivelsen. ”Her ved vi alle sammen, hvad ordene står for – det ved andre ikke, hvis jeg bare har skrevet noget i en handleplan.”

Beskrivelsen er logisk og stringent bygget op med helt faste punkter. Under hovedpunktet ”mentale funktioner” er der eksempelvis underpunkterne: Bevidsthedstilstand, orienteringsevne og intellektuelle funktioner. Hvert punkt beskrives meget detaljeret i forhold til både ressourcer og begrænsninger.

En intellektuel ressource er eksempelvis at kunne sige fra med sit kropssprog, hvis beboeren ikke ønsker en bestemt handling. En begrænsning kan på samme måde være, at nye rutiner tager meget lang tid at indføre.

Men selvom der er helt faste punkter og underpunkter i ICF, skal de ikke nødvendigvis alle sammen udfyldes. Konsulent Jette Schjerning forklarer, at når man laver en ICF funktionsbeskrivelse, udvælger man

de punkter, der er relevante for det enkelte tilbud og den enkelte beboer.

På den måde tager systemet højde for, at der er forskellige problematikker på de forskellige tilbud – og i forhold til hver enkelt beboer. Systematikken er ens, men skabelonen for en beskrivelse kan varieres efter behov.

To beskrivelser er lavet - hvad så nu?

Den største opgave for Rønnegården bliver nu at få resten af personalet oplært i ICF. Og så skal der laves ICF beskrivelser for resten af beboerne. Det er planen, at ICF beskrivelserne helt skal erstatte de tidligere pædagogiske handleplaner.

For at hjælpe resten af personalegruppen er pædagog Jane Henriksen blevet udnævnt til intern koordinator. Hun har fået 8 timer ugentligt til at hjælpe med de nye beskrivelser.

Det er vigtigt for den lille gruppe, der har prøvet ICF systemet af, at resten af personalet får samme positive oplevelse, som de selv har haft. Forstander Anne Thomsen forklarer ”Alle skal have den der aha-oplevelse og se, at det ikke er så svært, og at det ER noget vi kan bruge.”

Især i starten tager det lang tid at lave en gennemarbejdet ICF beskrivelse. Så Rønnegården har forsøgt at sætte en meget realistisk deadline for resten af beskrivelserne. De har givet sig selv halvandet år til at blive færdige.

Det er bedre at tage sig god tid, end at risikere at nogen bliver ”hægtet af” undervejs. ”For hvis vi ikke får alle med, så bliver det ikke til noget. Det skal blive et værktøj for alle. Og vi vil gøre det ordentligt!” slår Anne Thomsen fast.

ICF er en helt ny måde at beskrive og forstå på. Klassifikationen er tænkt som et fagligt fælles sprog, der kan anvendes til dokumentation.

Nogle af beboerne på Rønnegården er særligt følsomme over for det at mangle en historie. De har en meget kort tidshorison og har svært ved at fortælle om noget, der er sket i fortiden.